
ทางแห่งความเจริญรุ่งเรืองและ
สันติสุข ตอนที่ ๑

ทางแห่งความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข (ตอนที่ ๑)

ปาฐกถาธรรม

โดย พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

วันอาทิตย์ที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๐

* คำว่า "ทาง" หมายถึง ทางดำเนินชีวิต คือ ข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตามพระสัทธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขได้
* คำว่า "เจริญ" หมายถึง ความงอกงาม ความเพิ่มพูน มากขึ้น และคำว่า "รุ่งเรือง" ก็ความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ เมื่อรวมคำว่าเจริญ และ รุ่งเรือง เข้าด้วยกัน เป็น "ความเจริญรุ่งเรือง"
* คำว่า "สันติสุข" ณ ที่นี้หมายถึง ความสุขที่เป็นไปกับด้วยความสงบ ไม่ระคนด้วยความทุกข์ หรือ ไม่กลับเป็นความทุกข์เดือดร้อนในภายหลังอีก

ทางแห่งความเจริญรุ่งเรือง และสันติสุข (ตอนที่ ๑)

เจริญพร ท่านสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน

วันนี้อาตมภาพ ก็ได้มีโอกาสมาพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรม ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยนี้ วันนี้อาตมภาพจะได้กล่าวถึง "ทางแห่งความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข" แห่งชีวิต ซึ่งใครๆ ต่างก็พากันปรารถนาความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขในชีวิตด้วยกันทั้งนั้น ดังที่อาตมภาพจะได้อธิบายขยายความพอเป็นเครื่องประดับสติปัญญาต่อไป

ณ ที่นี่ คำว่า "ทาง" หมายถึง ทางดำเนินชีวิต คือ ข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตามพระสัทธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่จะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขได้

คำว่า "เจริญ" หมายถึง ความงอกงาม ความเพิ่มพูน มากขึ้น และคำว่า "รุ่งเรือง" ก็ความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ เมื่อรวมคำว่าเจริญ และ รุ่งเรือง เข้าด้วยกัน เป็น "ความเจริญรุ่งเรือง" แล้ว ณ ที่นี้จึงหมายถึง ความงอกงามไพบูลย์ ความเพิ่มพูน ความ

อุดมสมบูรณ์ แห่งมนุษยสมบัติ เครื่องปลื้มใจของมนุษย์ ได้แก่ รูปสมบัติ ๑ นี้รวมทั้งบุคคลิกภาพ กิริยามารยาทที่ดีงาม และ ยศถาบรรดาศักดิ์ด้วย เป็นต้น ทรัพย์สมบัติ ๑ ได้แก่ ทรัพย์สิน เงินทอง เครื่องใช้สอย เครื่องอำนวยความสะดวกที่ชอบใจ เป็นต้น บริวารสมบัติ ๑ ได้แก่ พวกพ้อง บริษัท บริวาร ญาติมิตร ที่ดี อีกด้วย และ คุณสมบัติ ๑ คือความรู้ สติปัญญา ความสามารถ และคุณธรรม ให้เจริญถึงสวรรค์สมบัติ ที่ ละเอียดประณีตกว่ามนุษยสมบัติและให้ถึงมรรถ ผล นิพพาน ชื่อว่า นิพพานสมบัติที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง และที่เป็นบรมสุข อีก ๑

คำว่า "สันติสุข" ณ ที่นี้หมายถึง ความสุขที่เป็นไปกับด้วย ความสงบ ไม่ระคนด้วยความทุกข์ หรือ ไม่กลับเป็นความทุกข์ เดือดร้อนในภายหลังอีก "ความสันติสุข" นี้แหละ ที่เป็นความ สุขที่มั่นคง

ณ ที่นี้ อาตมภาพจะได้กล่าวถึงข้อปฏิบัติตามพระสัทธรรม ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นทางดำเนินชีวิต ให้ถึง ซึ่งความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ด้วยมนุษยสมบัติ ถึงสวรรค์ สมบัติ และนิพพานสมบัติ อันเป็นความสงบสุขที่ไม่ระคนด้วย ความทุกข์ และไม่กลับเป็นความทุกข์เดือดร้อนได้ในภายหลัง อีกอย่างนี้

อย่างเช่น ความสุขของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนอันเกิดแต่ความมี ทรัพย์ที่ตนทำมาหาได้โดยสุจริต ที่ตนประกอบการงาน ใน อาชีพที่ไม่มีโทษ และได้ใช้จ่ายสอยทรัพย์นั้น ตามสมควรแก่ ฐานะ คือไม่ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ฝืดเคืองนัก และมีความสันโดษคือมี ความพอใจในทรัพย์ที่ตนทำมาหาได้โดยสุจริตนั้น ไม่ลุแก่ ตัณหาคือความทะยานอยาก อยากได้ด้วยความโลภจัด ความ สุขของคฤหัสถ์ผู้เป็นอย่างนี้ ชื่อว่า "ความสันติสุข" เป็นความ สุขด้วยความสงบ ไม่ระคนด้วยความทุกข์ และไม่กลับเป็น ความทุกข์อีก จึงเป็นความสุขที่มั่นคง และจะเป็นผู้ที่เจริญรุ่ง เรืองยิ่งๆ ขึ้นไปจากความผู้มีมนุษยสมบัติเช่นนี้ ถึงสวรรค์ สมบัติ อันประณีตและให้ถึงนิพพานสมบัติ ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้ง ปวง และที่เป็นบรมสุขได้

ส่วนความสุขของคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน อันเกิดแต่ความมี ทรัพย์ที่ตนได้มา ทั้งโดยสุจริตและทุจริตก็ดี หรือที่ตนได้มาจาก ความทุจริตล้วนๆ ก็ดี เช่นจากการผลิต การจำหน่าย หรือได้ผล ประโยชน์อันมิชอบจากสิ่งเสพติด มึนเมา ให้โทษ เป็นที่ตั้งแห่ง ความประมาท หรือจากการเล่นการพนัน จากการกบฏคดโกงผู้ อื่น จากการฉ้อราษฎร์บังหลวง ที่เรียกว่า คอรัปชั่น ถึงกินบ้าน โกงเมืองด้วยประการต่างๆ เป็นต้นเหล่านี้ จัดเป็นความสุขจาก การงานที่มีโทษ เป็นความสุขที่ระคนด้วยความทุกข์ หรือเป็น ความสุขที่จะกลับเป็นทุกข์ได้ในภายหลังอีก เพราะลำพังแต่ การดำเนินชีวิตที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหา คือความทะยานอยาก ได้ อยากมี อยากเป็น ด้วยความโลภจัด ความเห็นแก่ตัวจัด ก็ เป็นทุกข์เดือดร้อนอยู่ในหัวอกหัวใจของตนอย่างมากอยู่แล้ว อย่างเช่น ความทะยานอยากเป็นสมาชิก ความทะยานอยาก เป็นผู้แทนอะไรๆ หรือความตะเกียกตะกายอยากได้ตำแหน่ง เลือกตั้งก็ดี หรือตำแหน่งที่แต่งตั้งอะไรๆ ก็ดี ด้วยความโลภจัด

ก็ต้องคิดจะแข่งขัน จะเอาชนะกัน ถึงทุ่มเทเงินทองซื้อเสียง ซื้อตำแหน่งกัน ไม่มีเงินก็ไปกู้หนี้ยืมสินเขามา ทุ่มเทสู้กับเขา ได้ฟังข่าวเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า เดี๋ยวนี้การเลือกตั้งสมาชิกอะไรๆ หรือตำแหน่งอะไรๆ น่ะ ไม่ได้แข่งขันกันด้วยความดีอย่างเดียวแล้ว ความดีอย่างเดียวสู้เข้าไม่ได้แล้ว คือสู้การใช้เงินซื้อเสียงไม่ได้แล้ว ใครมีเงินทุ่มเทซื้อเสียงมากก็ชนะ นี่เป็นข่าวที่ได้ยินได้ฟังมามาก นอกจากใช้เงินทุ่มเทซื้อเสียแล้ว ยังมีเล่ห์กระเท่ห์เพทุบายในการซื้อเสียงและหาเสียงมากมายหลายอย่าง มีทั้งข่มขู่คู่ต่อสู้ และหัวคะแนน จนถึงขั้นเอาชีวิตกันก็เป็นข่าวอยู่บ่อยๆ จนปัจจุบันนี้การซื้อเสียงกลายเป็นแฟชั่น เป็นระบบในการเลือกตั้งสมาชิกต่างๆ หรือตำแหน่งต่างๆ ไปแล้ว ถ้าเป็นจริงตามข่าวอย่างนี้ ก็น่าเป็นห่วงประชาธิปไตยอย่างไทยๆ นี้เสียจริงๆ และก็น่าสงสารผู้กิเลสหนาปัญญาน้อย ที่ตะเกียกตะกาย ทะยานอยากได้ อยากมี อยากเป็น ด้วยความโลภจัด ที่ต้องหาเงินใช้เงิน ทุ่มเทซื้อเสียง ซื้อตำแหน่ง ต่อสู้กันเพียงเพื่อให้ได้ตำแหน่งหรือลาภ ยศ สักการะ เสียจนบางคนถึงล้มละลาย สิ้นเนื้อประดาตัวก็มี บุคคลเหล่านี้น่าสงสารยิ่งนัก เพราะเขาเป็นผู้ที่แบกความทุกข์ไว้อย่างหนักตลอดเวลา แม้จะสำเร็จคือได้สมปรารถนาก็ดูเหมือนจะมีความสุขในชัยชนะชั่วครู่ ชั่วยาม และเป็นความสุขจอมปลอม เป็นความสุขที่ระคนด้วยความทุกข์ เป็นความสุขที่จะปรากฏผลเป็นความทุกข์ตามมาได้อีกมากมาย เป็นต้นว่า เมื่อได้รับเลือกตั้งเข้ามาแล้ว ก็ต้องคิดหาทางถอนทุน และแสวงหาทุนใหม่เพิ่มเติมเพื่อใช้จ่ายในการรักษาฐานะของตน รักษาพวกพ้องหมู่คณะที่สนับสนุนตน และเพื่อที่จะเอาชนะคู่ต่อสู้ที่ต่างคนต่างคิดจะทุ่มเทต่อสู้กัน เพื่อชัยชนะ เพื่อความยิ่งใหญ่ที่ตนตะเกียกตะกายทะยานอยากจะได้ อยากจะมี อยากจะเป็นต่อๆ ไปอีก ไม่มีที่สิ้นสุด จะหาความสุขด้วยความสงบที่แท้จริงไม่ได้เลย

ตำแหน่งที่ได้มาด้วยความทุกข์ปางตาย ที่แม้จะก่อให้เกิดความสุขด้วยกาม กิน เกียรติ อย่างที่ชาวโลกเขาแสวงหา ที่เขาไขว่คว้าตะเกียกตะกายที่จะได้มา ที่อยากจะมี อยากจะเป็นกันนั้น ก็กลับเป็นสภาพไม่เที่ยง ชื่อว่า อนิจฺจํ เสียอีก คือ มีแล้วกลับไม่มี ได้แล้วกลับไม่ได้ เป็นแล้วกลับไม่ได้เป็น หาความเที่ยงแท้แน่นอนอะไรไม่ได้เลย เมื่อยึดถือว่านี้เป็นลาภ ยศ สักการะ สรรเสริญ และความสุขของเรา นั่นเป็นของเขา ด้วยตัณหาและทิฏฐิ คือความเห็นผิดอย่างนั้น ก็เป็นทุกข์ไปตามส่วนแห่งความยึดถือด้วยตัณหาและทิฏฐินั้น นี่ชื่อว่า ทุกฺขํ และแท้ที่จริงก็ไม่มีอะไรๆ เป็นสาระแก่นสารแก่ชีวิตที่แท้จริง ไม่มีอะไรเป็นของใครที่เที่ยงแท้ถาวรได้จริงๆ สักอย่าง แม้แต่ตัวเราเองก็ยังไม่เป็นของเราเองตลอดไปได้ แล้วจะมีอะไรเป็นของใครได้จริงๆ เล่า ทั้งๆ ที่รู้ว่าเป็นสภาพไม่เที่ยง เป็นความทุกข์อย่างนี้ ก็เลิกละได้ยาก มันเสพติดเสียแล้ว เหมือนคนติดยาเสพติด เลิกได้ยาก หรือเลิกไม่ได้ ก็ยอมตาย เหมือนกับคนหลงมัวเมา สำส่อนในกิเลสกาม แล้วก็ติดโรคเอดส์และรอวันตาย เหมีนแมลงเม่าบินเข้ากองไฟ น่าสงสาร

และที่น่าสงสารอีกประเภทหนึ่ง ก็คือผู้ที่เห็นแก่ได้ เห็นแก่อามิสสินจ้าง คือเห็นแก่เงินซื้อเสียงเล็กๆ น้อยๆ ยอมขายเสียง

ให้เขาไป เลือกเขาเข้าไปทำหน้าที่แทนตน ได้คนดีบ้าง ไม่ดีบ้าง แล้วเขาก็เข้าไปถอนทุนทีหลัง เรืองการซื้อเสียงกับการถอนทุนนี้เป็นของคู่กัน ไม่มีใครจะลงทุนเพื่อสูญเปล่า คนมีกิเลสมีแต่คิดจะถอนทุนเอาคืนเยอะๆ มากๆ ให้คุ้มกับที่เขาลงทุนมามาก และเตรียมหาทุนเพื่อลงทุนเข้ารับการเลือกตั้งคราวต่อไปทั้งนั้น นี้กล่าวถึงแต่เฉพาะปุถุชนผู้หนาด้วยกิเลส แล้วก็เงินที่เขาถอนทุนมานั้น ก็ล้วนมาจากคนที่เลือกตั้งเขาเข้าไปนั้นแหละ ที่ต้องเสียภาษีทั้งทางตรงทางอ้อมนั้นแหละ ทำให้การเศรษฐกิจของชาติโดยส่วนรวมเสียหาย ทรุดโทรม เหมือนกับการเงินครอบครัวใดที่ทรุดโทรม สมาชิกในครัวเรือนนั้นก็ลำบาก ถึงกันหมดฉันใด เศรษฐกิจของชาติก็ฉันนั้น เมื่อเศรษฐกิจของชาติทรุดโทรม ก็กระทบกระเทือนถึงชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนโดยส่วนรวม และโดยส่วนตนที่จะต้องเสียภาษีทั้งทางตรง ทางอ้อมมาก ต้องซื้อของแพง เลยต้องทำมาหากินหนักขึ้น หรือหาไม่ก็จะต้องยากจนลง เป็นความทุกข์ที่คนไม่เข้าใจระบบเศรษฐกิจจะได้รู้สาเหตุแห่งผลกระทบจากการซื้อเสียง และถอนทุนเช่นนี้เลย คือหาสาเหตุไม่พบชัดๆ ตรงๆ ยิ่งได้คนไม่ดีมาทำหน้าที่แทนตน ทุกระดับมาเพียงไร เขาก็คอยแต่จะมากอบโกยถอนทุนคืน เอาไปหลายเท่าที่เขาลงทุนไปแล้วอย่างนี้มากเพียงนั้น บ้านเมืองก็ไม่เจริญ และจะเสื่อมลงถึงความล่มจมได้ แล้วจะไปโทษใคร ต้องโทษตนเองที่ไปหลงอามิสสินจ้างเล็กๆ น้อยๆ ขายเสียงให้เขาไป แล้วผลก็จะเป็นอย่างนี้ เงินที่ได้มาเล็กๆ น้อย หรือที่เขาเลี้ยงดูเพียงชั่วขณะที่หาเสียง ก็หมดไป

นี่แหละที่เรียกว่า เป็นความสุข ที่ระคนด้วยความทุกข์ และที่จะกลับกลายเป็นความทุกข์ได้ในภายหลัง

ณ ที่นี้ เราจะไม่พูดถึงทางดำเนินชีวิตคือข้อปฏิบัติที่จะให้เกิดความสุขที่ระคนด้วยความทุกข์ และที่จะเป็นความทุกข์ได้ต่อไป อย่างที่กล่าวนี้ แต่อาตมภาพจะกล่าวถึงข้อปฏิบัติที่จะให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขแต่ถ่ายเดียว ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ข้อปฏิบัติที่จะให้ผลเป็นความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขในปัจจุบันทันตาเห็น ชื่อว่า “ทิฏฐธัมมิกัตถธรรม” แปลว่า ธรรมเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน คือข้อปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สุขในปัจจุบัน ทันตาเห็น คือเห็นได้ในชาตินี้ มีอยู่ ๔ ข้อด้วยกัน คือ อุฏฐานสัมปทา ๑ ได้แก่ ความถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร, อารักขสัมปทา ๑ ความถึงพร้อมด้วยการรักษา, กัลยาณมิตตตา ๑ การมีหรือการรู้จักเลือกคบหาเพื่อนที่เป็นคนดี และ สมชีวิต ๑ การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ กล่าวโดยย่อเป็นคำรวมว่า “อุ อา กะ สะ” นี้ชื่อว่า “หัวใจเศรษฐี” ดังจะได้อธิบายขยายความต่อไป

อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบ หรือในการกระทำกิจการงานอันเป็นอาชีพของตนโดยสุจริต ด้วยความบากบั่น อดทนต่อความยากลำบาก การงานไม่คั่งค้าง ไม่ทอดทิ้งธุระเสียกลางคัน และด้วยความเอาใจใส่ดูแล พิจารณาเหตุ สังเกตผล การพิจารณาดูเหตุก็คือ พิจารณาการกระทำกิจการงานที่ได้ลงมือกระทำไปแล้วว่า กำลังบังเกิดผลอย่างไร มีปัญหาข้อขัดข้องหรืออุปสรรค

อย่างไร ก็พิจารณาหาทางปรับปรุง แก้ไขให้การทำกิจการงานนั้นลุล่วงไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง คือด้วยค่าลงทุนที่ประหยัดแต่ได้ประสิทธิผลสูง ถ้าเป็นนักเรียน นักศึกษา ก็สามารถจะศึกษาเล่าเรียนจนสำเร็จการศึกษาชั้นสูงๆ ต่อไปได้ ก็จะได้เป็นผู้มีความรู้ มีสติปัญญาความสามารถ ที่จะประกอบสัมมาอาชีวะให้เจริญรุ่งเรืองได้ต่อไป ดังพระพุทธดำรัสมีมาในขุททกนิกายสุตตนิบาต (พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๕ หน้า ๓๖๑) ว่า

"ปฏิรูปการี ธุรวา อุฏฺฐาตา วินฺทเต ธนํ." แปลความว่าคนมีธุระ ขยันหมั่นเพียรทำกิจการงานให้เหมาะสม ย่อมหาทรัพย์ได้

ส่วนคนเกียจคร้าน ไม่มีความอดทนในการทำงาน เป็นคนเบื่อหน่ายงาย ชอบผัดวันประกันพรุ่ง ชอบทำกิจการงานคั่งค้าง หากเป็นนักเรียน นักศึกษา ก็ศึกษาเล่าเรียนชั้นสูงๆ ต่อไปไม่สำเร็จ หากเป็นผู้ประกอบอาชีพหรือกิจการงานใด เขาย่อมไม่สามารถจะรับทำกิจการงานในหน้าที่ที่ต้องมีความรับผิดชอบสูง โครงการใหญ่ๆ ที่มีความสำคัญต่อองค์การหรือหน่วยงานมากๆ ที่มีกำลังทรัพยากรคืองบประมาณและกำลังคนมากๆ ให้สำเร็จด้วยดีได้ และก็ไม่มีใครเขาไว้ว่างใจให้ทำ เพราะไม่เชื่อถือในความสามารถว่าจะทำกิจการงานในหน้าที่รับผิดชอบสูงๆ เช่นนั้นให้สำเร็จด้วยดีได้ ชีวิตก็ย่อมจะไม่เจริญรุ่งเรืองและอาจถึงซึ่งความเสื่อมได้โดยง่าย ดังพระพุทธดำรัสที่มาในขุททกนิกายชาดก (พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๗ หน้า ๕๓๓) ว่า

"น นิพฺพินฺทิยการิสฺส สมฺมทตฺโถ วิปจฺจติ." แปลความว่าประโยชน์โดยชอบย่อมไม่สำเร็จ แก่ผู้ทำกิจการงานด้วยความเบื่อหน่าย

อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา ในความหมายอย่างแคบ ก็หมายความถึงการรู้จักรักษาทรัพย์สมบัติที่ทำมาหาได้โดยสุจริตนั้นให้คงอยู่ ให้ได้ประโยชน์ใช้สอยนานที่สุด เมื่อสิ่งของเครื่องใช้เก่าหรือชำรุด ก็รู้จักซ่อมแซมใช้สอยให้ได้นานๆ ก่อน ไม่ใช้ทรัพย์สิ่งของอย่างสุรุ่ยสุร่าย ทิ้งๆ ขว้างๆ และให้รู้จักรักษาหรือจัดการกับทรัพย์สินให้เพิ่มพูนเจริญงอกงามขึ้น

คนในยุคปัจจุบันนี้ บางคนทำงานเก่ง หาเงินได้มาก แต่เงินไม่เหลือ เพราะไม่ถึงพร้อมด้วยการรักษา ใช้เงินใช้ทรัพย์สิ่งของอย่างสุรุ่ยสุร่าย ทิ้งๆ ขว้างๆ ไม่รู้จักค่าของเงิน ไม่รู้จักค่าของทรัพย์ จึงไม่รู้จักรักษาทรัพย์ ไม่รู้จักสะสมทรัพย์ และบางคนแถมยังใช้เงินใช้ทรัพย์อย่างฟุ้งเฟ้อ ไปในทางที่ไร้สาระเช่นใช้ในเรื่องเครื่องแต่งตัวที่ฟุ่มเฟือยเกินเหตุ เกินฐานะเพียงเพื่อประกวดประชันในความสวย ความงาม ความหล่อ หรือว่าตนมีรสนิยมสูง ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องที่ถูกเขาหลอกโดยวิธีการโฆษณาที่แยบยล ดึงดูดเอาเงินจากพวกขี้เห่อ ชอบอวดเศรษฐี อวดรสนิยมสูง ที่ชอบอวดว่าเป็นคนมีระดับ ให้เขาหลอกขายเอาเงินตราไปต่างประเทศหมด เสียมากต่อมาก คนที่มีรายได้ปานกลาง แต่อยากเป็นคนมีระดับกับเขา ก็ตะเกียกตะกายซื้อของที่เขาหลอกโฆษณาและตั้งราคาขายแพงๆ มาใช้ มาประดับ มา

เสพ เช่นเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า น้ำหอม นาฬิกา แล้วก็เหล้า สุรายาเมาหรือไวน์ราคาแพงๆ ซึ่งไม่คุ้มกับคุณประโยชน์ที่ต้องการใช้สอยหรือเสพจริงๆ เลย ล้วนเป็นเรื่องไร้สาระทั้งเพ และบางอย่างก็มีคุณน้อยแต่มีโทษมากเสียด้วยซ้ำไป อย่างเช่น เหล้า ไวน์ บุหรี่ เป็นต้น

หาเงินได้มากเท่าใดๆ ก็ใช้หมด หมดไปในเรื่องไร้สาระ และที่จะนำไปสู่ความเสื่อมเสีย หรือที่จะเป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อนต่อไปในกาลข้างหน้า ไม่มีเงินทองที่จะเหลือไว้ในยามจำเป็น เช่น ยามเจ็บไข้ หรือในยามมีความจำเป็นเดือดร้อน เป็นต้น

ผู้ใหญ่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เด็กเยาวชน ที่ยังไม่มีวิจารณญาณที่ถูกต้องเหมาะสม เด็กก็หลงเอาอย่าง พ่อ-แม่บางคนก็รักลูกมาก แต่ไม่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดลูก ก็ชดเชยความรักให้ลูกโดยการให้ท้าย สนับสนุนให้ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้ออยู่ในเรื่องไร้สาระตั้งแต่ยังหัวเท่ากำปั้น และยังหาเงินไม่เป็น ยังต้องแบมือขอเงินพ่อ-แม่อยู่ เด็กก็เสียนิสัย หลงหมกมุ่นอยู่ในความสุขจอมปลอม ประกวดประชันกันว่าฉันนี่แหละลูกคนรวย เป็นคนมีระดับ ก็เป็นเหตุให้ไปติดอยู่ในอบายมุข ในแหล่งบันเทิงเริงรมย์ แหล่งเสพยาเสพติด แหล่งหมกมุ่นในกิเลสกาม ผลสุดท้ายการศึกษาเล่าเรียนก็เสีย เสียอนาคตมากต่อมาก พ่อแม่ที่รักลูกแบบนี้ก็ต้องเสียลูกที่ควรจะได้ดีไปในที่สุด

คนที่รู้จักรักษาทรัพย์ รู้จักค่าของเงิน รู้จักเก็บออมทรัพย์ไว้ใช้ในยามจำเป็น ก็ย่อมจะมีความมั่นคง มีความเจริญและสันติสุขได้ นี่กล่าวแต่ความหมายอย่างแคบ ต่อไปกล่าวถึงการถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์ในความหมายอย่างกว้าง นอกจากรู้จักรักษาทรัพย์สินเงินทองที่ทำมาหาได้ โดยสุจริต ดังกล่าวแล้ว ยังต้องรู้จักรักษาทรัพย์สมบัติอื่นๆ ด้วย ได้แก่ การรักษาฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว คือต้องรู้จักรักษาทั้งฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว ไม่ทำให้ล่มจมเสียหายด้วยอบายมุขอันเป็นทางฉิบหายต่างๆ เช่น ความเป็นนักเลงสุรา ยาเสพติด นักเลงผู้หญิงหรือผู้หญิงเป็นนักเลงผู้ชาย หมกมุ่นอยู่แต่ในกามกิเลส ความเป็นนักเลงการพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นต้น และต้องรักษาทั้งสถานภาพทางสังคมภายในครอบครัว คือ รักษาความสามัคคีปรองดองภายในครอบครัว รักษาความอบอุ่นใจแก่สมาชิกในครอบครัว ให้เกิดความภูมิใจซึ่งกันและกัน ให้มีความซื่อสัตย์ มีความจริงใจต่อกัน เห็นอกเห็นใจกัน ให้รู้จักเอาใจเขามาสู่ใจเรา ให้รู้จักทะนุถนอมน้ำใจซึ่งกันและกัน อย่างนี้ก็จะยังความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ให้เกิดมีภายในครอบครัวได้

อีกอย่างหนึ่ง การรักษาฐานะทางการงาน คือตำแหน่งหน้าที่กิจการงานหรืออาชีพโดยสุจริต ก็จะต้องรักษาไม่ให้ตกต่ำ ให้มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง ด้วยการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ จากประสบการณ์ และด้วยความเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีวิสัยทัศน์ที่กว้างและมีปัญญารู้ทางเจริญทางเสื่อมแห่งชีวิต ตามที่เป็นจริง

และรู้จักรักษาฐานะทางสังคม ให้ปรากฏเป็นเกียรติยศจากคุณความดี โดยความเป็นผู้มีศีลมีธรรมประจำใจ ไม่ลุแก่ตัณหาราคะ ความโลภจัด ความโกรธพยาบาท และความหลงมัวเมาไม่รู้บาปบุญคุณโทษตามที่เป็นจริง

ถ้าถึงพร้อมด้วยการรักษาอย่างนี้ ชีวิตก็จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง และ สันติสุขถ่ายเดียว

กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกคบหาคนดี หรือมีเพื่อนที่ดี หรืออีกนัยหนึ่งคือรู้จักคบคนดีเป็นมิตร คนดีที่ควรคบหาเป็นมิตรแท้นั้น ก็คือ คนที่มีศีลมีธรรม ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่มีฐานะทางวัยวุฒิ คุณวุฒิ ชาติวุฒิ ที่สูงกว่าตน หรือคนเสมอกัน หรือคนที่มีฐานะต่ำกว่าตน ที่มีความประพฤติหนักแน่นอยู่ในคุณความดี สามารถเอาเป็นเยี่ยงอย่างที่ดีได้ เป็นบุคคลที่สามารถช่วยให้คำปรึกษาหารือที่ดี ช่วยชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหาชีวิตให้ไปในทางที่ดี ที่ชอบ ชักนำให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ให้ประสบผลดี ให้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่กิจการงานและให้เกิดความสันติสุขได้ กล่าวโดยย่อก็คือบุคคลที่สามารถเอาเป็นเยี่ยงอย่างที่ดี เอาเป็นที่ปรึกษาที่ดี เอาเป็นที่พึ่งที่ดีได้นั่นเอง การรู้จักคบหาแต่คนดี การมีแต่คนดีเป็นมิตร ย่อมจะนำชีวิตตนไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขแต่ถ่ายเดียวได้

เด็กสมัยก่อน คือเมื่อประมาณ ๕๐-๖๐ ปีก่อน ยุคอาตมาจากประสบการณ์ได้เห็นว่า เด็กๆ สมัยนั้นรู้จักฟังและเชื่อฟังคำแนะนำสั่งสอนโดยชอบของผู้ใหญ่ ได้แก่ พ่อ-แม่ ครู-อาจารย์และรู้จักฟังเทศน์ฟังธรรม ดีกว่าเด็กๆ สมัยนี้มาก เด็กๆ สมัยก่อนจึงมีความประพฤติดีตามคำแนะนำสั่งสอนของผู้ใหญ่มากกว่าเด็กสมัยนี้ รู้จักประพฤติปฏิบัติตามอริยธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของไทย รู้จักศีล รู้จักธรรม รู้จักโทษของอบายมุข มีหิริโอตตัปปะ คือ ความละอายและเกรงกลัวต่อบาปอกุศล มากกว่าเด็กสมัยปัจจุบัน การดำเนินชีวิตก็เป็นไปในทางที่ดี ไม่ค่อยเสียหรือเบี่ยงเบนไปในทางชั่ว หรือในทางที่จะเป็นโทษ การศึกษาเล่าเรียนก็เข้มแข็งมีความอดทน ขยันหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียนดี จึงเรียนสำเร็จชั้นสูงๆ และเมื่อประกอบกิจการงานก็เจริญรุ่งเรืองและสันติสุข มีฐานะมั่นคงดี เพราะเขารู้จักเชื่อฟังคำแนะนำสั่งสอนโดยชอบของผู้ใหญ่ และพระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยดี เรียกว่ารู้จักเลือกคบหาคนดี คือผู้ใหญ่ที่เป็นกัลยาณมิตร จะเห็นตัวอย่างที่ดีได้คือ ผู้ใหญ่ผู้มีความสำเร็จในชีวิต ในระดับที่ปลดเกษียณแล้วในระยะเมื่อประมาณ ๑๐ ปีที่แล้วถึงระยะที่ใกล้จะปลดเกษียณในปัจจุบัน ซึ่งกำลังเป็นปู่-ย่า-ตา-ยาย ของเด็กปัจจุบันนี้แหละ

ส่วนเด็กในยุคปัจจุบัน มักจะฟังและเชื่อฟังเพื่อนยิ่งกว่าผู้ใหญ่ เหตุเพราะเด็กๆ ในสมัยปัจจุบันนั้น ส่วนมากไม่ค่อยได้อยู่ใกล้ชิดพ่อ-แม่ เพราะสภาวะทางเศรษฐกิจ บีบคั้นให้พ่อแม่ต้องเร่งรีบไปทำงาน กว่าจะกลับก็มืดค่ำ หรือบ้างก็ส่งลูกให้มาเรียนหนังสือในเมือง จึงอยู่ห่างไกลกัน กล่าวได้ว่าพ่อ-แม่ไม่ค่อยจะได้อยู่ดูและให้การอบรมแนะนำสั่งสอน หรือให้คำปรึกษาหารือใกล้ชิดกับลูกเหมือนเมื่อสมัยก่อน เด็กๆ นี้เมื่อเป็นเด็กเล็กๆ ก็อยู่กับคนใช้ โตขึ้นมาหน่อย ก็ไปอยู่โรงเรียน

อนุบาล จนถึงวัยเรียนชั้นประถม มัธยม และถึงอุดมศึกษา ก็อยู่กับเพื่อนในโรงเรียนมาตลอด มากกว่าที่จะได้อยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่เสียโดยมาก จึงมีแต่เพื่อนเป็นเพื่อนผู้ใกล้ชิดสนิทสนม เป็นที่ปรึกษา เป็นที่พึ่ง เพื่อนคนใดมีบุคคลิกความเป็นผู้นำหรือมีพฤติกรรมที่โดดเด่นจะดีก็ตาม หรือจะดีบ้างชั่วบ้างก็ตาม เด็กคนอื่นๆ ก็จะเอาเป็นแบบอย่าง และเชื่อฟังตามกันไป ประกอบกับยุคนี้เป็นยุคโลกาภิวัตน์ Globalization ที่ข่าวสารและการติดต่อสื่อสารถึงกันอย่างรวดเร็ว อนารยธรรมจากต่างประเทศที่เจริญแต่ทางด้านวัตถุและเทคโนโลยี แต่จิตใจเสื่อมโทรมเพราะขาดธรรม ไหลบ่าท่วมทับจิตใจของทั้งเด็กๆ และผู้ใหญ่ที่ไม่มีวิจารณญาณ แยกแยะดี-ชั่ว ทางเจริญ-ทางเสื่อม แห่งชีวิตตามที่เป็นจริงได้ดีพอ หันไปรับอารยธรรมเช่นนั้นทั้งหมดทั้งดีและชั่ว เพราะพฤติกรรมที่เป็นไปด้วยกิเลสเป็นเหตุนำ-เหตุหนุนให้ยินดีพอใจ ติดใจหมกมุ่นอยู่ในกิเลสกาม และพัสดุกามคือรูป เสียง กลิ่น รส สั่งสัมผัสทางกายที่ชอบใจนั้น ปุถุชนที่ยังหน้าด้วยกิเลส ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ รับได้ง่ายมาก เมื่อรับแล้ว ก็กลายเป็นกระแสความนิยมชมชอบกันไป อย่างเช่นการหลงติดอยู่ในอบายมุข แหล่งบันเทิงเริงรมย์ หลงเสพแล้วก็ติดยาเสพติดประเภทต่างๆ กันอย่างเกลื่อนกล่น เป็นปัญหาที่น่าวิตกระดับชาติ ระดับโลก แม้ผู้ใหญ่บางคนก็อวดร่ำอวดรวยด้วยการใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อ เสพสุรายาเมา เหล่า ไวน์ บุหรี่ราคาแพง ที่มีแต่ให้โทษยิ่งกว่าให้คุณ เพราะเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เด็กๆ ก็พลอยได้เห็นตัวอย่างที่ไม่ดีจากผู้ใหญ่เช่นนั้น ก็หลงเอาอย่าง หลงตามอย่างผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมไปในทางเสื่อมแห่งชีวิตเช่นนั้น และเชื่อเพื่อน ตามเพื่อนผู้มีบุคคลิกเป็นผู้นำ ที่เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ขาดศีลขาดธรรม ไม่รู้จักบาป-บุญคุณ-โทษตามที่เป็นจริง เช่นนั้น จึงมีการดำเนินชีวิตที่เบี่ยงเบนไปจากทางเจริญมากต่อมาก กลายเป็นปัญหาทางสังคมและประเทศชาติอย่างหนักอยู่ในทุกวันนี้ นี่เพราะไม่รู้จักคบคนดีเป็นมิตร เพราะเหตุว่าไม่รู้จักคุณสมบัติของคนดีมีกัลยาณมิตรธรรม ว่ามีอย่างไรนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้ ผู้หวังความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขแห่งชีวิตจริงๆ ต้องรู้จักคุณสมบัติของกัลยาณมิตรว่าคือคนดีมีศีล มีธรรม แล้วรู้จักเลือกคบหาเอาเป็นเยี่ยงอย่าง เอาเป็นที่ปรึกษาเอาเป็นที่พึ่งได้ จึงจะดำเนินชีวิตตนไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขได้จริง

ข้อที่ ๔ สมชีวิตา การรู้จักใช้สอยทรัพย์ที่ทำมาหาได้ โดยสุจริตนั้นตามสมควรแก่ฐานะ คือไม่ให้ฝืดเคืองนัก และก็ไม่ฟุ่มเฟือย-ฟุ้งเฟ้อจนเกินฐานะนัก กล่าวคือต้องรู้จักจัดระบบการเงิน คือรายได้-รายจ่ายของตนให้ลงตัว ให้พอเหมาะตามฐานะว่า ตนเองมีรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือนเท่านี้ ควรจะจัดสรรเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเป็นอยู่ของตนและของครอบครัวเท่าใด สำรองไว้เพื่อการใช้จ่ายอย่างอื่นใดเท่าใด และเหลือเก็บออมไว้เท่าใด คือต้องรู้จักประหยัดและเก็บออมทรัพย์ แบ่งไว้ใช้ให้เป็นสัดส่วนแต่พอเหมาะ แล้วก็ใช้จ่ายตามนั้น ก็จะไม่ลำบากในชีวิต แต่ถ้าไม่วางแผนจัดระบบการเงินอันเป็นรายได้-รายจ่ายให้ลงตัวพอเหมาะ และไม่ใช้จ่ายแต่พอเหมาะตาม

ฐานะ เช่นใช้จ่ายเกินตัว หลงฟุ้งเฟ้อไปตามกระแสชาวโลก อย่างที่เขาว่า "เห็นช้างถ่ายมูล ก็เบ่งถ่ายมูลตามช้าง" ชีวิตย่อมลำบากแน่นอน

สรุปว่า ข้อปฏิบัติให้ถึงซึ่งความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขในชีวิตที่แท้จริง คือให้ถึงความสุขที่ไม่ระคนด้วยความทุกข์ และไม่กลับเป็นทุกข์อีก เมื่อปฏิบัติตามข้อปฏิบัตินี้แล้วก็จะเห็นผลในปัจจุบันทันตาเห็นในชาตินี้ นั้น มี ๔ ข้อด้วยกัน คือ อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการขยันหมั่นเพียรในการทำกิจการงาน ในอาชีพหรือหน้าที่รับผิดชอบโดยสุจริต ๑ อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์ที่ทำมาหาได้ รักษาฐานะครอบครัว รักษาฐานะในหน้าที่กิจการงาน และฐานะในทางสังคมให้ดี ๑ กัลยาณมิตตตา การรู้จักเลือกคบหาคนดีมีศีลมีธรรม มีสติปัญญาเฉียบแหลม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้ทางเจริญ-ทางเสื่อมแห่งชีวิตตามที่เป็นจริง ๑ และสมชีวิตา การรู้จักใช้สอยทรัพย์ที่ทำมาหาได้แต่พอเหมาะพอควรแก่ฐานะ ไม่ให้ฝืดเคืองนัก และไม่ให้ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อนักจนเกินฐานะ ๑ ดังที่ได้ชี้แจงมานี้ ก็จะสามารถดำเนินชีวิตตน และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ให้ไปสู่ความสำเร็จ ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขแห่งชีวิตได้ ด้วยประการฉะนี้

ขอความสุขสวัสดี จงมีแด่ท่านผู้ฟังทุกท่าน

เจริญพร.